

הלכות יום טוב סימן תקיא

קכט באר הגולה

בשמים (כב) על הגחלים בין להריח ובין (כג) לגמר הבית או הכלים אבל אם עושה כדי ליתן ריח טוב בפירות (ו) (כד) למתקן לאכילה מותר אפי' אם מפזרן על גבי גחלת (כה) של עץ: הגה (כו) ואסור לסחוף כוס מצושה על הצגדים (כז) משום דמוליד בהן (ז) [7] (כח) ריחא (המגיד פ"א והגהות אשירי ספ"ז דצ"ה):

שערי תשובה

והזכר חולק עליו ודעתו להתיר ואין לגזור משום ע"ה שיצאו לכתוב שאין לגזור מדעתו אך יש להזהירם שלא יכזבו ע"ש ובספר מור וקציעה כתב בשם אביו הגאון ה"ה ז"ל שהיה שותפו ביו"ט אף שצמי חרפו מנע מזה חמור לו חסיד גדול ורצ מזהבם שלא יפה עושה כיון שרגלינו בו מנטער ביו"ט ומונע משמחת יו"ט וחזר לנהוג בו היתר ע"ש ועיין במח"כ שכתב בשם חכם וחסיד מוהר"ר ליפא ז"ל שכתב שהוא היה נוהג היתר ביו"ט רק שנוהר להדליק מן הגר הדלוק ולא ע"י גחלת שיצא לידי כזיו וכן ראה שנהג רבו ז"ל חזן מיו"ט של ר"ה שמחמיר וגם בט"ו אבל בשאר תעניות של צבור וכו' ש תענית יחיד נוהג היתר עכ"ל וכו' כספר יש ישכר להתיר רק שאין להדליק מהגחלת רק משלהבת ע"ש וכן נהגתי שלא לעשן ביו"ט ראשון וצ"י ימים של ר"ה וצ"ל צ"י של פסח אחר הסדר משום הפגם טעם מזה ומ"מ אני מפרט בזה ביו"ט שאינו

באר היטב בשבת מותר. רש"ל: (ו) למתקן. אפילו טובים לאכילה בלא"ה אלא שרואה למתקן יותר נמי שרי. מ"א: (ז) ריחא. עסי' תרנ"ח ס"ב ומה"ט כתבו הט"ז בסי' זה והמ"א בסי' זה ובסי' קכ"ח דאסור ליתן מי ורדים בשבתות ויו"ט לתוך המים לצורך נטילת ידיים לכהנים ואפילו ששופכים מעי"ט מ"מ מולידין ריח ביו"ט על ידי הכהנים. וכו' הלק"ט ח"א סי' י"ט. אבל בתשובת גינת ורדים ח"א כלל ג' סי' ט' כתב דבידיה אין שום אסור כלל כי אם צמים דודאי קא מוליד ריחא ואסור. וכו' פ' בתשובת חכם נצי סי' צ"ב דבידיה אין שום אסור כלל ע"ש. [אבל בסי' אליה רבה כתב כיון דשמן עמנו מעורב צמים לא היו מוליד ריח ע"ש]:

עושה כן משום סרך של אסור וכמ"ש ביו"ד סי' ר"י שהיה מותר בעת הצורך שרי ליקח גחלת שרי ליקח גחלת בוערה ומיד שהדליק הטיטון ישליכנה על האש בענין שאין בלא כזיו כלל ועיין בשער המלך ה' לולב שאף מי שנהג אסור לשחות טיטון ביו"ט אעפ"כ מותר לטלטל הקנה ששואפין בו כיון דחזי לאחריני ע"ש באורח וכן דעת בעל משכנות יעקב ובמח"כ האריך בזה ודעתו שמי שנהג אסור ודעתו אסור מדינא אסור אף לטלטל אך מי שלדעתו הוא מותר מדינא אלא שנהג חומרא על עצמו מותר לטלטל ע"ש: [7] ריחא. עצה"ט ועי' בשמש נדקה סי' כ' ועיין בח"ס סי' צ"ב שהביא דברי הט"ז ודעתו להתיר לטובח את הידים בשמן ערב ומים המריחים בין בשבת ובין ביו"ט ואפילו ליתן בשמים לתוך המים בשבת לרחוץ בהן מותר כמו שמומח' לתת תבלין לתוך הקדירה בשבת דבאוכלין ומשקין לא שייך אולודי ריחא וע"ש דגם היכא דאויכא נציעה באוכלין לא שייך נציעה ולכן משנה ברורה

ביאור הלכה

ולענין שתיית טיטון ביו"ט יש דעות בפוסקים והובאו באחרונים יש מהן שאוסרין [הכנה"ג והמ"א בסימן תקי"ד והקרבן נתנאל בפ"ב דצ"ה והמ"א] משום דהבערה זו אינו שום ככל נפש כמו מוגמר וגם דמזיו בו כיצור כשמדליק ע"י יד או גחלת ומשליכים כדרכו בחול. והרבה מקילים [דרכי טעם המוצא בזה"ט] ושלחן ע"י שטיס והזכיר יוסף ועיין בשע"ת שהביא עוד ועיקר טעם כולם משום דעכשיו שהרבה רגילין בזה נעשה שום ככל נפש] ורק שצריך ליתר מזהבם וכמו שכתב בשע"ת ובפ"ת דהיינו שלא להצטער מנייר ורק משלהבת וגם מגחלת מותר דהיינו לקחת גחלת בוערת ומיד שהדליק הטיטון ישליכנו בחזרה על האש בענין שלא יהיה כיצור כלל וגם שלא לכסות במכסה (דעקט) שאינו מנוקב ושלח להרבות עוד טיטון בעוד שהתחמון בוער וגם בציגארין רגילין בחול להסיר הנשקף באצבע או לדוחפו בקיר יש ליתר בזה ביו"ט דיש בו משום כיצור. עוד כתב בשע"ת דיש שנהגו להחמיר ביו"ט ראשון ובשני י"ט של ר"ה ולהקל ביו"ט שני וכן נוהגין לעשות ומ"מ הנוהגין להקל אף ביו"ט ראשון אין למחות בידן ורק שיזהרו בענין כיצור וכנ"ל וכו' דוקא בחזקת מקומות שהעולם רגילין בזה והוא דבר השוה בכל נפש דאל"ה מדינא אסור. ואפילו במקומות שרגילין הכל בזה ולא אין אסור מזה

הוא דבר שאינו שוה לכל נפש אלא למעונגים ולא הותר ביום צום ולענין שתיית טיטון ביום טוב עיין בזה"ל: (כב) על גחלים. גחלים (כח) של עץ אפילו אם הוצערו לצורך אוכל נפש י"ט בזה (כט) משום מכבה [הגחלים בתחלת נתינתן] ומצטער ומצטער הצשמים וכו' אם הצטער הגחלים בשביל זה ואף בגחלת (ל) של חרס [פי' חרס שניסק לללות עליו בשר] משמע (לא) בש"ס ואסור: (כג) לגמר הבית. דוקא כשעושה זה ביום טוב אבל צותר ליקח מעי"ט כלי של ברזל מלא נקבים ומעשנין אותה בצשמים פוקקין הנקבים ולמחר פותחין הנקבים ומלאה הבית מתגמר גחליו ושרי לעשות כן אפילו בשבת [גמרא]: (כד) למתקן לאכילה. ואפילו טובים כך (לז) אלא שרואה למתקן יותר שרי: (כה) של עץ. אף דיש בזה משום מכבה ומצטער כנ"ל שרי דדבר ה שוה לכל נפש הוא (לז) דאף עניים מתחזין למתקן לאכילתן ולא שאינו מניח להם ואף דמחרדל בסימן תקי"א אסור בזה"ג (לד) יחס משום דאפשר מצט"י שכן דרכו. ודע דיש מן (לה) הפוסקים וסוברין דדוקא אם הגחלים הוצערו מכבה לצורך או"י לקדרה כה"ג אבל אסור להצטער ע"ס לכתחלה כדי לפזר מיני צשמים וכן שמתיר כז' (לו) אין ליתן עליו כדי שיריח יותר ומ"מ אחרגו שהיה מונח מעי"ט על הצבד ונטלו ממנו מותר להחזירו דחינו וריח יותר בשביל כך: (כז) משום דמוליד וכו'. ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש (לז) קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: (כח) ריחא. וה"ה דאסור (לח) ליתן ביו"ט דבר המריח לתוך המים כדי שיריחו:

וגהות: א) סי' תקי"ד סק"א: שער הציון

ב) והגה ע"ג גחלים של מחבת משום מכבה ליכא בזה [ודומיא דמאי דאמרין שמתקין חרדל בגחלת של מחבת ולא של עץ] וגם משום מצטער הלא וא ע"י שינוי וכדפירש"י ד"ה ע"ג [וגם לפירוש החס"ד] שם וכן לדעת הרמב"ם לא חשש משום מצטער דהותרה שלא לצורך גמריה וכמו שכתב הלח"מ ס' אף סוגיא דתשובות דף ו' וכן בענינו סותר הכל לכלל זה דמשמע בזה"ה גם גבי מוגמר אסורו משום מצטער ע"ש בגמרא] ואולודי ריחא לא יענין אי שייך במתכות וא"כ לפי"ו ע"ג גחלים של מחבת מותר לפזר צשמים להריח וכמו שמתיר רב יהודה ע"ג שרס דמימרא שלו שייך גם לענין הריח וכמו שכתב המהרש"א שם אכן מלאכי צחידושי הרא"ה דקולא דרב יהודה לא היו כ"א לגבי עישון פירות ולא לענין להריח ע"ש טעמו וא"כ ענינו גם ע"ג גחלי מחבת אסור וכו': (כט) גמרא: (ל) שם גבי עישון למ"ד דאיו שוה לכל נפש אף בחרס אסור [והשתק מזה דין דמ"א אסור לסחוף משום אולודי ריחא] וה"ה במוגמר דכן קי"ל בו דאיו שוה לכל נפש: (לא) משום אולודי ריחא ע"ש: (לב) מ"א וא"ר וכו' אפשוט לפיכך פליגי ביה אמוראי צש"ס דיש שסוברין שאינו שוה לכל נפש דמפניק יתירא הוא ואילו אינו שוה לאכילה בלא זה שוה לכל נפש הוא לכו"ע: (ג) לבוש וע"י וא"ר צש"ס רש"י ורז"ה וש"פ דלא כמ"א שהעתיק טעם הר"ף ע"פ גרסתו ועיין סימן תקי"ב מש"כ דגם שיטת הר"ף לא יחידאה היא: (לד) צ"י: (לה) רמב"ן ור"ן לדעת גרסת הר"ף והמ"א העתיק שיטתו: (לו) מ"א וח"מ: (לז) רש"י: (לח) אחרונים: ערות: 1) עיין סי' קכ"ח סק"כ כ"ג: 2) עיין תקי"ז סי' ד' בזה"ל ד"ה כך מותר בענין הר"ף: